

M E R K U R I U S Z

6 / 2013

Notka wstępna

Wigilia św. **Jana**, *Noc Świętojańska* – święto obchodzone w nocy z 23 na 24 czerwca w wigilię świętego Jana Chrzciciela, będące próbą zasymilowania przez katolicyzm pogańskich obrzędów związanych z letnim przesileniem słońca.

W obrzędowości prawosławnej jako *Święto Iwana Kupały* (ukr. *Свято Івана Купала*; ros. *Иван Купала*) obchodzone jest na Ukrainie, Białorusi i Rosji w dniu 7 lipca i posiada wiele zapożyczeń z wcześniejszego, pogańskiego święta Kupały.

W krajach anglosaskich pod nazwą *Midsummer*, w germańskich *Mittsommerfest*. W Polsce Kościół, nie mogąc wykorzenić z obyczajowości ludowej corocznych obchodów „pogańskiej” Sobótki, podjął próbę zasymilowania święta z obrzędowością chrześcijańską.

Do głównego rytuału adaptowanego obrzędu w zależności od regionu należało (należy):

- palenie ognia (np. na południu Polski; „Małopolsce, Śląsku i Pomorzu – tzw. *sobótka*, na Warmii i Mazurach *Palinocka* lub *ogień świętojański* m.in. w krajach skandynawskich i anglosaskich oraz Wielkopolska i historyczne Pomorze Zachodnie,
- skoki przez ognisko (np. Niemcy, Polska, Litwa, Rosja),
- palenie kukły (np. Irlandia, Francja, południowa Polska, Ukraina),
- tańce dziewcząt wokół rozpalonego w nocy ogniska (np. Białoruś, Podlasie),
- obrzęd zarzucania wianków przez głowę na drzewa (np. historyczna Wielkopolska, Pomorze, Warmia i Mazury),
- puszczenie wianków po wodzie (np. Kraków/Wianki, Mazowsze, Rosja),
- kąpanie się (np. Białoruś),
- wieńczenie zieleń (np. Polska, Szwecja, Dania, Niemcy, Rosja itd.).

W przypadającą na 23-24 czerwca wigilię św. Jana, przeprowadzano tzw. obrzęd święcenia wody. W liturgii kościelnej zastosowanie miały również sekwencje i hymny świętojańskie, które przywędrowały do Polski z Zachodu. W kościołach chrześcijańskich jest to również okres przede wszystkim święcenia ziół leczniczych. Z ziół obowiązkowo święcone są dziurawiec, macierzanka oraz kwiaty ogrodowe. Dziurawiec używany w ludowej medycynie i magicznych praktykach, nosił podwójną nazwę: ziela guślarskiego lub świętojańskiego. W chorobie miała także pomagać paproć trzymana w izbie. W krajach bałtyckich i skandynawskich święto Jana Chrzciciela nazywa się również „dniem lub wieczorem ziół”.

W wigilię św. Jana we wsiach dorzecza Sanu pospolite było przysłowie „Na św. Marka sieje się ostatni owies, pierwsza tatarka”.

Tradycja świętojańska ma też w Polsce cechy wybitnie towarzyskie, kontynuowane do dziś.

Wg Wikipedii: Władysław Adamiec

Niektóre święta, rocznice przypadające na lato 2013

Czerwiec

1 – Dzień Dziecka

9 – Dzień Przyjaciela

14 – Światowy Dzień Honorowego Dawcy Krwi

16 – Międzynarodowy Dzień Pomocy Dzieciom Afrykańskim

19 – 50 rocznica I Krajowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu (1963)

20 – Światowy Dzień Uchodźcy

21 – Święto muzyki

23 – Dzień Ojca

Lipiec

2 - 90. rocznica urodzin Wisławy Szymborskiej (1923-2012), polskiej poetki, laureatki Nagrody Nobla

Sierpień

1 – rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego (1944)

15 - Święto Wojska Polskiego. Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny

ROK POWSTANIA STYCZNIOWEGO

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej ustanawiająca rok 2013 Rokiem

Powstania Styczniowego

z dnia 3 sierpnia 2012 r.

Dnia 22 stycznia 1863 roku wybuchło powstanie skierowane przeciwko rosyjskiemu zaborcy, a jego celem była restytucja Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Impulsem do podjęcia działań zbrojnych był manifest Tymczasowego Rządu Narodowego reprezentującego wszystkie warstwy ówczesnego społeczeństwa oraz ziemie leżące w historycznych granicach dawnej I Rzeczypospolitej. Powstanie było wyrazem sprzeciwu wobec carskiego ucisku i intensywnej polityki rusyfikacji. Pomimo poświęcenia i poniesionych ofiar zryw zakończył się klęską, a w odwecie władze carskie nasiliły represje przeciwko ludności cywilnej oraz całkowicie zlikwidowały resztki odrębności państwowej Królestwa Polskiego.

Honorując patriotyczne oddanie i szlachetne poświęcenie powstańców styczniowych, spłacamy dług wobec wielu pokoleń Polaków, którzy nie wahali się stanąć do walki w obronie wolności.

Marian Langiewicz, dyktator i generał wojsk powstańczych, napisał: „Kraj, który ma takich żołnierzy, musi być wolnym i potężnym. Towarzysze broni! Ojczyzna i historia Was nie zapomni”.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia rok 2013 Rokiem Powstania Styczniowego.

ROK JULIANA TUWIMA

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie ustanowienia roku 2013 Rokiem Juliana Tuwima

W 2013 roku przypadają sześćdziesiąta rocznica śmierci i stulecie poetyckiego debiutu Juliana Tuwima. Obie rocznice stanowią okazję do oddania hołdu temu wielkiemu Poecie, który kształtował język, wyobraźnię i społeczną wrażliwość wielu pokoleń Polaków, ucząc ich zarazem poczucia humoru i ukazując optymizm codziennego życia. Julian Tuwim to wybitny pisarz, autor wierszy dla dorosłych i dzieci, słów piosenek, tekstów dla kabaretów, rewii, operetek, ale także redaktor i tłumacz poezji obcojęzycznej. Współzałożyciel grupy poetyckiej „Skamander” i stały współpracownik „Wiadomości Literackich”, jeden z najpopularniejszych poetów dwudziestolecia międzywojennego, którego twórczość wpłynęła na następne pokolenia.

ROK WITOLDA LUTOSŁAWSKIEGO

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie ustanowienia roku 2013 Rokiem Witolda Lutosławskiego

W 2013 r. przypada 100. rocznica urodzin kompozytora Witolda Lutosławskiego. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej postanawia oddać hołd jednemu z najwybitniejszych twórców naszych czasów, który na trwałe wpisał się do historii dwudziestowiecznej muzyki polskiej i światowej. Jego

działa, obecne na wszystkich ważnych estradach koncertowych od ponad sześćdziesięciu lat, odsłaniają nieznane wcześniej możliwości rozumienia i przeżywania współczesnego świata. Związany z wielką tradycją europejską, był w swej twórczości obywatelem świata a w działalności publicznej gorącym i szczerym patriotą.

Przygotowała: Teresa Šišmová

Aleksander Fredro (1793 – 1876)

20 czerwca minęła 220 rocznica urodzin znakomitego komediopisarza, poety, twórcy aforyzmów i bajek dla dzieci - hrabiego Aleksandra Fredry.

Z tej okazji postłowie Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu, z inicjatywy posła Jacka Fedorowicza, przyjęli w maju uchwałę, w której przypomina się zasługi Aleksandra Fredry dla kultury polskiej.

W uchwale między innymi napisano: „Sejm RP pragnie złożyć hołd wielkiemu komediopisarzowi Aleksandrowi Fredrze, którego śmiech szczerzy, uczciwy, samorodny, rodzinny ratował Polaków w dobie niewoli i do dzisiaj zachował - wedle słów Stanisława Koźmiana prawdę, życie, świeżość i jakiś niezrównany urok nieśmiertelności”. Autorzy uchwały przypominają też zasługi patriotyczne Fredry i wspierają próby nowego odczytania bogatej twórczości poety.

Aleksander Fredro urodził się 20 czerwca 1793 roku w Suchorowie koło Jarosławia w bogatej rodzinie szlacheckiej.

Jego ojcem był hrabia Jacek Fredro, matką Zofia z domu Dembińska. Matka osierociła trzynastoletniego Olka matka, ginąc podczas pożaru dworu w Beńkowej Wiszni, dokąd rodzina przeprowadziła się wkrótce po narodzinach Aleksandra. Po śmierci żony hrabia Jacek Fredro przeniósł się wraz z dziećmi do Lwowa. Aleksander nigdy nie chodził do szkół publicznych – naukę pobierał w domu pod okiem guwernanta, a następnie kształcił się sam, nabierając doświadczenia życiowego w świecie. Jak sam o sobie napisał: „Nigdy mi się nad książką nie zmarszczyło czoło, trąbka myśliwska w kniei była moją szkołą”.

Młodość Aleksandra Fredry była związana ze służbą wojskową. Mając 16 lat zaciągnął się do armii Księstwa Warszawskiego i aż do 1814 r., jako oficer napoleoński brał udział w walkach pod Dreznem, Lipskiem i uczestniczył w tragicznej wyprawie pod Moskwę. Za swoje męstwo otrzymał Złoty Krzyż *Virtuti Militari*, był też odznaczony Krzyżem Legii Honorowej. Po klęsce Napoleona wrócił do swojego majątku rodzinnego w Beńkowej Wiszni, gdzie jako dobry gospodarz pomnażał majątek. Romans Aleksandra z Zofią Skarbkową z domu Jabłonowską, żoną jednego z najbardziej wpływowych postaci ówczesnej Galicji – Stanisława Skarbka, zakończył się niezwykle na tamte czasy rozwodem Skarbków i po dziesięcioletnich tarapatkach Aleksander i Zofia zawarli szczęśliwe małżeństwo, z którego urodził się im syn Jan Aleksander oraz córka Zofia.

I po powrocie z kampanii napoleońskiej do Galicji Aleksander Fredro angażował się w życiu politycznym. W latach 1833-1842 był posłem na Sejm Stanowy, w 1861 r. na Sejm Krajowy. Podczas powstania listopadowego brał udział w pracach Obywatelskiego Komitetu Pomocy dla Powstania we Lwowie. W 1848 roku był członkiem Lwowskiej Rady Narodowej. Od 1829 był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Twórczość literacką rozpoczął Fredro już jako dojrzały mężczyzna. W wieku 25 lat napisał pierwszą ważną komedię: *Pan Geldhab* - sztuka napisana z dużym humorem i wdziękiem, została wystawiona w 1821 r.

Aleksander Fredro zastąpił jako autor komedii obyczajowych z życia szlachty polskiej, głównie tej prowincjonalnej. Znakomity obserwator, w swoich komediach ukazał barwność i różnorodność szlacheckich obyczajów. wraz z całą plejadą charakterystycznych postaci. Chociaż poszczególne utwory różnią się tematycznie, to ich wspólną cechą jest pełnia radości, szczęśliwa miłość, związki rodzinne, zwyczajne spory sąsiedzkie, które w końcu kończą się zgodą.

W twórczości pisarskiej Aleksandra Fredry są dwa etapy. Główne, najbardziej znane i wystawiane komedie napisał do 1935 roku. Najpopularniejsze to: *Pan Jowialski*, *Śluby panięskie*, *Zemsta*, *Mąż i żona*, *Dożywocie*.

Sztuki Aleksandra Fredry cieszyły się wielkim powodzeniem wśród szerokiej publiczności. Szybko trafiały na sceny, nie tylko krajowe, ale również były tłumaczone, przerabiane i grane za granicą.

Jednak jego pełne radości i dowcipu komedie, pokazujące szczęśliwe życie rodzinne a także niektóre drobne, nieraz śmieszne cechy charakterowe szlachty, spotkały się z niezrozumieniem części współczesnych mu krytyków, a nawet z zarzutami braku patriotyzmu i postawy obywatelskiej. Jego twórczość przypadła bowiem na okres romantyzmu, tematyka jego utworów nie odpowiadała kierunkom tamtej epoki – pokazującej miłość tragiczną, niespełnioną, tragizm Polaków żyjących na Obczyźnie i tęskniących za Ojczyzną. Zniechęcony tym pisarz przerwał swoją twórczość komediową na wiele lat, pisząc tylko od czasu do czasu „do szuflady”.

W drugim, późnym okresie twórczości Aleksandra Fredry pojawiają się nowe typy ludzi, charakterystyczne dla zmieniającego się społeczeństwa, w którym nadrzędną wartość stanowi pieniąż. W tym czasie powstają między innymi komedie *Rewolwer*, *Wychowanka*, *Wielki człowiek do małych interesów*. Utwory te zostały opublikowane dopiero po śmierci poety.

Fredro znany jest również jako bajkopisarz (*Małpa w kąpielu*, *Paweł i Gawęł*) oraz twórca aforyzmów – te ostatnie zostały wydane po śmierci pisarza w tomie *Zapiski starucha*.

Aleksander Fredro był człowiekiem pełnym wewnętrznych sprzeczności – z jednej strony aktywny i zaangażowany w sprawy publiczne, z drugiej strony lubił samotność. Ostatnie lata życia, schorowany, spędził w najbliższym gronie rodzinnym.

Wielki komediopisarz zmarł we Lwowie 15 lipca 1876 r.. Pochowano go w rodzinnej krypcie kościoła w Rudkach koło Lwowa.

Popularność sztuk Fredry pomimo upływu lat nie maleje – do dzisiaj są stałymi pozycjami repertuaru prawie wszystkich polskich teatrów. Zawarta w nich mądrość nie starzeje się. Na odwrót, może warto zamyślić się w dzisiejszych, pełnych sporów politycznych czasach, nad wypełnieniem myśli zawartej w „Zemście” Aleksandra Fredry, tak jak to napisano w majowej ustawie sejmowej: „Oby polska mowa wciąż żywiła się wierszami poety a Polacy pamiętali o przesłaniu z zakończenia „Zemsty”:
„Mocium panie, z nami zgoda./ Zgoda! Zgoda!/ Tak jest, zgoda, / A Bóg wtedy rękę poda”

Krystyna Olaszek-Kotýnek

Aleksander Fredro – Aforyzmy

Nie ma większej radości dla głupiego, jak znaleźć głupszego od siebie.

Że nikt ci nie powie, żeś głupi, przez to mądrym nie jesteś.

Nim się odezwiesz pomyśl pierwej nieco, bo często słowa jak z worka lecą.

Biada narodowi, który traci szacunek dla samego siebie.

Niejeden wielki człowiek, stojąc przed zwierciadłem zobaczy oszusta.

[...] miłe cudze kraje, lecz miłsza ojczyzna

Z kobietą nie ma żartów - w miłości czy w gniewie. Co myśli, nikt nie zgadnie, co zrobi nikt nie wie.

Ja z nim w zgodzie? - Mocium Panie, Wprzody słońce w miejscu stanie!

Prędeż w morzu wyschnie woda, niż tu u nas będzie zgoda!

Niepewność często nieznośniejsza od złego.

Nie ludzie nami rządzą, lecz własne słabości.

I kura ma skrzydła jak orzeł, ale cóż z tego?

Odległość, co przed nami, mierzymy podług tej, co za nami.

Przeprosiny - jak wywabiona plama: zawsze coś zostaje.

Garbaty nie lubi garbatego, bo go brzydkim widzi.

Słuchają mnie młodzi, a ja gawędzę i pierwej drugich niż siebie utrudzę.

Niech się dzieje wola nieba, z nią się zawsze zgadzać trzeba.

Nie pchaj rzeki, sama płynie.

Ideolog chce ze swojej gliny nowego człowieka ulepić. I zawsze robi tylko błoto.

Jeśli nie chcesz mojej zguby, krokodyla daj mi luby.

Kocha się sam w sobie, a dalibóg nie ma w czym.

**Stowarzyszenie Culture Consulate –
Středoevropská kulturní iniciativa oraz kawiarnia Cafe Ebel**
serdecznie zaprasza Rodaków na spotkanie z pisarką **Maryną Miklaszewską**, która
opowie o swojej pracy oraz zaprezentuje fragmenty dwóch powieści: „Wojtek z armii
Andersa” oraz „Spotkałam kiedyś prawdziwego hipstera”. Spotkanie w języku polskim.

**Kiedy: Niedziela, 23.06.2013
godz. 18.00- 20.00**

Gdzie: Cafe Ebel - Řetězová 9, Praha 1

Z A P R O S Z E N I E

*Następne spotkanie Klubu Polskiego odbędzie się
w czwartek, 27 września 2013 o godzinie 17.00,
jak zawsze
w pomieszczeniach Domu Mniejszości Narodowych,
Vocelova 3, Praga 2*

www.klubpolski.cz - www.polonica.cz - www.polskyinstitut.cz - www.prague.polemb.net
www.szkolapolskawpradze.com - www.krecik.euweb.cz - www.pzko.cz -
www.polonusbrno.org www.parafiiawpradze.pl - www.kcmt.cz - www.czapla.cz